

A követelésekből nem nehéz kiolvasni a néprajzi határokat — az országon belül! És legfeljebb az ország federatív átszervezésének gondolatát a Magyar Szent Korona oltalma alatt, de semmiképpen nem a trianoni békediktátumhoz vezető szentistváni Magyarország megcsönkítését!

Forrásmunkák:

¹ Slovenské Národné Noviny 1846. Ohlas o nich.

² Hlas proti hlásen. Orel Tatranski 1846. 35—38. sz.

³ Kovács Endre: Magyar—Cseh történelmi kapcsolatok. (Bp. 1932.)

(Sztyakürt, 1970. asept.—okt.)

Adalékok

Hokky Károly emigrációs működéséhez

Hokky Károly, a Kárpátaljai Magyarok Szövetsége volt alapító elnöke, Kárpátalja volt képviselője és szenátora a prágai parlamentben, majd Kárpátalja visszatérését követően a magyar országgyűlésen, negyedszázados munkás közéleti tevékenység után, 1971. jan. 16-án 88 éves korában, Clevelandban meghalt.

A «Katolikus Magyarok Vasárnapja» 1971. január 24-i száma már részletesen ismertette Hokky Károly közéleti pályafutását, Cleveland Magyarországnak vezető egyéniségét már méltatták Hokky Károly emigrációs munkásságát, a szabad magyar sajtó már megemlékezett a vesztéséről, mely a magyar emigrációt Hokky Károly halálával érte.

Mint aki 1932-től kezdve élénk figyelemmel kísértem Hokky K. és a kárpátaljai emigrációk tevékenységét, azt hiszem, akkor állítunk legméltóbb emléket Hokky Károlynak s akkor szolgáljuk legjobban Kárpátalja elárvult ügyét, ha néhány adalékkal hozzájárulunk kárpátaljai emigrációk történetéhez.

A Kárpátaljai Magyarok Szövetségének gondolata még Hokky K. és családjának az Egyesült Államokba való érkezése előtt felmerült s az akkor már megalakult Csehszlovákiai Magyarok Nemzeti Bizottmányának (CsMNB) elnöke, dr. Szilassy Béla még szorgalmazta is ezt, különösképp azért, mert tudomására jutott, hogy Pazuhánics Pánczélós Mihály vezetésével megalakult a Kárpátaljai Ruszinok Szabadságmozgalma és attól tartott — természetesen nem ismerve P. Pánczélós Mihály múltját s talán azt sem tudta, hogy P. Pánczélós Mihály kezdeményezése mögött vitéz klsbarnaki Farkas Ferenc

vezérezredes és az általa vezetett Magyar Szabadságmozgalom állt — hogy e szervezet esetleg ukrán irányszatot vessz majd fel.¹ 1932 nyarán Szilassy Béla újból sürgette az akkor már Clevelandba érkezett Hokky Károlyt kárpátaljai szervezetének megalakítására, amikor tudomást szerzett arról, hogy Párizsban esetleg Német István, a Magyar Ortodox Egyház érseke készül ilyen akcióra.²

A véletlen úgy hozta, hogy ekkor már Pazuhánics Pánczélós M. is Clevelandban élt, a Cleveland kelet-oldali görög katolikus egyházközségének élén Msgr. Marina Gyula állt, aki Kárpátalja Kormányzóságának közoktatásügyi osztályát vezette, Clevelandtól nem messze Lorain városának görög katolikus plébánosa pedig az a Petrick István volt, aki 1919-ben annak a kárpátaljai képviselői szervnek volt a tagja, amely Kárpátaljának Magyarország keretében való megmaradása mellett döntött.³ Így Cleveland különösképp kedvező háttérül szolgált Hokky Károly kezdeményezéséhez, bár egyesek már akkor a new yorki Magyar Nemzeti Bizottmánnyal való együttműködéssel vádolták meg Hokky Károlyt. A valóság ezzel szemben az volt, hogy bár Padányi Gulyás Jenő ugyan javaslatot tett a Magyar Nemzeti Bizottmány felé Hokky Károly felvételére, Hokky Károly azonban belépése feltételül azt kívánta, hogy az MNB határozatban szögezze le, hogy az egész magyarságot képviseli, tekintet nélkül a trianoni, illetve párizsi határokra. Miután az MNB e feltételnek nem tett eleget, Hokky Károly elhárította a MNB-ba való belépést.⁴ Tény, hogy a Kárpátaljai Magyarok Szövetsége programjának összeállításánál dr. Balla Pál, a miniszterelnökség nemzetiségi ügyosztályának vezetője — aki az MNB megalakulását követően annak bonni képviselőjét vállalta, de akinek 1932-ben éppen azért kellett feladnia bonni őrhelyét, mert az MNB-vel az elszakított területi kérdésekben nem értett egyet⁵ — hathatósan közreműködött. De a program végző szövegének megfogalmazásában Hokky Károly figyelembe vette Szilassy Béla észrevételeit is, holott a CsMNB akkor már megkezdte nyílt harcát az MNB-vel.⁶

A CsMNB elnöksége és Hokky Károly között 1932 júniusában Clevelandban lezajlott személyes megbeszélés eredményeképpen a Kárpátaljai Magyarok Szövetsége a CsMNB és a KMSz közti teljes harmónia és baráti együttműködés jegyében indult.⁷ Hokky Károly felhívását a KMSz megalakításával kapcsolatban a CsMNB hivatalos körlevele, a «Kettős Járom Alatt» 1932. júniusi száma is leköszölte és dr. Szilassy Béla, a CsMNB elnöke a lap júliusi számában «A kárpátaljai magyarok indulásához» c. vezércikkében méltatta Hokky K. kezdeményezését. A Szövetség programja Hokky Károly részletes indoklásával együtt 1932 novemberében, ennek angolnyelvű változata pedig 1933 tavaszán került a nyilvánosság elé. (Südsost-Stümme, 1933. június.)⁸

AZ AKTIVITÁS ÉVEI

A KMSz megalakítását követően Hokky Károly nagy lendülettel látott munkához. Egyrészt valamennyi kontinensre kiterjedő levelezést bonyolított le a szétszóródott kárpátaljaiakkal való kapcsolat felvétele, illetve azoknak a KMSz-be való beszerzése céljából. (Igy többek között dr. Megay Lászlóval, Ungvár utolsó magyar polgármesterével /Ausztrália/, Ternyey László újságíróval, a párizsi «Kisebbségi Közlöny» szerkesztőjével, a «Kárpáti Magyarok Köre» alapítójával, Szijgyártó Sándor kárpátaljai újságíróval /Detroit/, Endrey Lászlóval /Argentína/, stb.).

Egyidejűleg a CsMNB közvetítésével felvette a kapcsolatot a szudéta németiség vezetőivel, akik kezdeményezésére a CsMNB-vel és Pazuhánics-Pánczélós Mihály kárpátaljai Rutének Szabadságmozgalmával egyetemben 1952. október 10-én aláírta Csehszlovákia elnyomott, vagy kiűldözött népeinek közös Nyilatkozatát (Bonn). (E nyilatkozat szövegét és az aláírók jegyzékét a «Kettős Járom Alatt» 1952 novemberi száma tette közzé.) A szudéta német vezetőkkel folytatott levelezése során pl. Hokky Károly elérte, hogy a szudéta németek ígéretet tettek neki arra, hogy Kárpátalja megjelölésére eddig használt «Kárpát-Ukrajna» elnevezést elejtve, helyette «Kárpát-Ruténföld» elnevezést fogják használni, miután a «Subcarpathia» névnek a német nyelvhasználatba való átvitelét lehetetlennék tartották.*

Az 1952-es elnökválasztási harcba bekapcsolódva 1952 szeptemberében a Szövetség nevében levélben üdvözölte Eisenhower tábornokot, a Köztársasági Párt jelöltjét abból az alkalomból, hogy az Amerikai Légő hadseregében a rab nemzetek felszabadítása mellett foglalt állást. Hasonlóképpen Kersten képviselőt abból az alkalomból, hogy a Köztársasági Párt főhadiszállásán a rabnépek felszabadításának az Egyesült Államok külpolitikai célkitűzéseivel közösen felvételét szorgalmazta. Alan G. Kirk admirálisnak a «Psychological Strategy Board» igazgatójává történt kinevezése alkalmát is megragadta, hogy Kárpátalja kétségbeesett helyzetére rámutasson.**

1954. május 23-án, közel két éves szervezőmunka eredményeképp megalakult a Kárpátaljai Magyarok Szövetsége Országos Bizottsága és megtörtént a Szövetség tisztikarának a kiegészítése is: Mészöly Elemér tábornok a Szövetség társelnöke lett, míg dr. Csorba János és Szijgyártó Sándor alelnökök, Román Endre főtitkár.** A tagok tájékoztatására a Szövetség elindította «Cseberből-Vödörbe» tájékoztató körlevelét.

Ezekben az években írta meg Hokky Károly «Kárpátalja, lándzsahegyi Nyugat felé» c. többszázoldásos kéziratát, melyben Kárpátaljának a két világháború közötti történetét írta meg a kortanú hűségével és a rendelkezésre álló irodalom felhasználásával. (E kéziratának csak egy kis része jelent meg később angol nyelven: «Ruthenia, Spearhead Toward the West» címmel Wass Albert által elindított «Problems Behind the Iron Curtain» sorozatban 1966-ban.

BELÉPÉS A MAGYAR NEMZETI BIZOTTMÁNYBA

Ezt lendületes és eredményekkel bíztató munkát törte derékba Hokky Károlynak az a végzetes döntése, hogy barátai és eddigi munkatársainak tanácsa ellenére, de Teleki Béla és főleg Kállay Miklós rábeszélésére hallgatva, belép a Magyar Nemzeti Bizottmányba. Hokky Károly e döntésével Teleki Béla azon politikájának vált jóhiszemű áldozatává, mely az elszakított területek egy-egy képviselőjével kívánta kibővíteni az MNB Végrehajtó Bizottságát és ezzel a nemzeti emigrációnak az MNB-vel szemben tanúsított elutasító magatartását fellazítani. (Hogy ez a politika valójában nem kívánt az elszakított területi magyarság érdekeit ténylegesen szolgálni, bizonyította az a tény, hogy dr. Falcione Árpád, Teleki Béla jelöltje a Délvidék képviselőjére az MNB-ben 1954-ben oly programot adott egy általa vezetendő délvidéki szervezet részére, hogy az ne vesse fel a revízió kérdését és ne támadja Tito kommunista rendszerét.) A döntő lökést azonban Hokky Károly elhatározására Kállay Miklós volt miniszterelnöknek 1954 júniusában Clevelandban tett látogatásakor adott azon ígérete szabta meg, hogy az MNB teljes mértékben fogja támogatni Hokky Károlynak kárpátaljai kiadványait. (Kállay Miklós jól tudta, hogy ez ígéretét nem tudja valóra váltani, hiszen az MNB-t anyagilag támogató Free Europe Committee ezt sohasem engedte volna meg.) Hokky Károly maga mondta ezt el a sorok írójának 1955 nyarán a clevelandi cserkészek táborozása alkalmával és kijelentette, hogy az esetben, ha Kállay nem fogja ígéretét beváltani, le fogja vonni a következőket és ki fog lépni az MNB-ből.** Kállay és Teleki még azt sem tudta elérni, hogy Hokky Károlyt meghívták volna a Végrehajtó Bizottságba, amittől Hokky Károly azt remélte, hogy legalább fizetését tudja majd az írásai kiadására fordítani. S amíg Hokky Károlyt hitegették, ismervén rendkívüli energiáját s kitartó munkabírást, arra bírták — hogy kikapcsolják Kárpátalja népének szolgálatából — gyűjtse össze és írja meg, mit adott a magyarság a világnak a tudomány, művészet, stb. terén. Hokky Károly vállalta e feladatot és több éves munkája eredményeként elkészült a többszáz oldalas kézirat — maig is várva kiadóra!

1955 elején, Hokky Károly csalódva, kiábrándultan és politikai aktivitásában megtörve kivált az MNB-ből. Politikai pályafutása e tragikus szaksza ezzel lezárult ugyan, de a Kárpátaljai Magyarok Szövetsége lényegében felbomlott, Hokky Károly magára maradt és még hosszú éveknek kellett eltelnük, amíg Hokky Károly visszatérhetett oda, ahová lélekben mindig tartozott: a nemzeti emigráció táborába.

KÁRPÁTALJA KÉPVISELETE A MAGYAR FELSZABADÍTÓ BIZOTTSÁGBAN

E sorok írója, aki mint az 1955 májusában a CsMNB kezdeményezésére megalakult Magyar Felszabadító Bizottság titkára, majd az Igazgató Tanács tagja, Kovács Gyula altábornagy, az MFB ügyvezető alelnöke megbízásából aktív szerepet játszott az MFB Nyugat-Magyarországi Csoportja és az Erdélyi Bizottság létrehozásában, az MFB-n belül ismételtén felvetette Kárpátalja képviselőinek kérdését is. Miután Hokky Károly akkor az MNB tagja volt, Pazuhancs-Páneczlos Mihály, a Kárpátaljai Ruszinok Szabadságmozgalmának a vezetője lett a kárpátaljai ügyek előadója az MFB Igazgató Tanácsában s mint ilyen ő írta alá az MFB kárpátaljai memorandumát 1955 nyarán, a genfi csúcsértekezlet előestéjén.

Hokky Károlynak az MNB-ből való kiválása után ugyancsak e sorok írója ismételtén javaslatot tett az MFB Igazgató Tanácsa előtt a Kárpátaljai Magyarok Szövetségének az MFB-be való bevonására és Hokky Károlynak az Igazgató Tanácsba való meghívására, de az Igazgató Tanács többsége egy korábbi elvi döntésre hivatkozva e javaslatot éveken át elutasította.

Miután időközben Páneczlos Mihály szembetegsége miatt éveken át nem vehetett aktív részt az MFB munkájában, az MFB Igazgató Tanácsa 1964. szeptember 5-i ülésén úgy határozott, hogy mivel Hokky Károly szervezete 1955 óta ténylegesen nem működik, új kárpátaljai szervezetet hoz létre, mely Kárpátalja mindkét népét, a magyarságot és a ruténeket egyaránt képviselné. Az elképzelés szerint Hokky Károlyt ez új szervezet tb. elnökének kérték volna fel. Az MFB elnöké Msgr. Marina Gyula görög katolikus kanonokhoz fordult ez új szervezet létrehozása tárgyában.¹² Msgr. Marina Gyula 1964. november 10-i levelében elvben vállalta is a feladatot, amikor azonban a részletek megbeszélésére került a sor — nyilván a pittsburghi görög katolikus püspökség szemérműmában éppen akkor elnyert professzori beosztását féltve — visszalépett. Maga helyett Rev. Petrick István lorasni g. kat. plébánost javasolta, aki 1919-ben tagja volt Kárpátalja első önkormányzati törvényhozó testületének, amely annakidején Kárpátaljának Magyarország keretében való megmaradása mellett döntött. Magas korára és gyenge

egészségi állapotára való utalással azonban ő is elhárította a felkérést.¹⁴

Az MFB Igazgató Tanácsának 1965. február 6-i ülésén ismét e sorok írója referált Msgr. Marina Gyula és Rev. Petrick Istvánnal folytatott eredménytelen tárgyalásokról és újból javasolta Hokky Károlynak és a Kárpátaljai Magyarok Szövetségének az MFB-be való meghívását és egyben a Szövetség újraélesztését. E javaslat megszavazása után Hokky Károly felkérése nyomán megtörtént és Hokky Károly 1965. ápr. 4-én beléphetett az MFB-be.¹⁵ A Kárpátaljai Magyarok Szövetségének tervezett újrászervezése azonban újból elmaradt, először Rev. Petrick István halála (1965. aug. 8), majd Hokky Károly súlyos betegsége miatt. Hokky Károly betegségéből ugyan felgyógyult, de régi fizikai ereje, fáradhatatlan munkabírása megtört. 1966-ban rendkívüli örömet jelentett számára, hogy nagy kárpátaljai munkájának legalább egy része megjelenhetett angol nyelven Was Albert kiadványsorozatának keretében.¹⁶

1968 januárjában, amikor Elko pittsburghi görög katolikus püspöknek püspöki tisztétől való felmentése a clevelandi Plain Dealerben megjelent nyilatkozata alapján köztudomássá vált — e sorok írója újból sürgette az MFB elnökét a Vatikánban való sürgős intervenniálásra, nehogy az utolsó rutén szertartást amerikai görög katolikus püspökség is — ahová a magyar görög katolikus plébániák is tartoznak — az ukránok kezébe hulljon. Így ismét Msgr. Marina Gyulával kísérletetünk, de ez alkalommal még választ sem kaptunk.¹⁷ Ezért ismét elsikkadt az amerikai magyarság hangja és Róma ismét a magyarság meghallgatása nélkül döntött. Amíg az ukránoknak Kanadától le Argentínáig kiterjedt egyházi szervezetük van, a két amerikai kontinens minden fontosabb államában külön püspökséggel és két érsekséggel, addig a kanadai és amerikai magyar görög katolikusok 1968-ban sem kaptak külön püspökséget és a pittsburghi püspöki széket Kocisko J. István, a philadelphiai ukrán érsekség joghatáskörébe tartozó passai püspök személyével töltötték be. (Ez így is hozzájárult e sorok írójának az MFB alelnökségéről való lemondásához).¹⁸

Most, amikor Hokky Károly halálával végleg elárult Kárpátalja ügyének emigráns szolgálata, a Magyar Felszabadító Bizottságnak egyik legsürgősebb feladata, hogy e szolgálatot újrászervezze, hisz a Szovjetunióba bekebelezett és a nagy ukrán emigráció által is igényelt* Kárpátalja kulcsproblémája a Kárpátmedence jövőendő békéjének és biztonságának.

HOMONNAY ELENIÉR

* Lásd «VIRRASZTÓ» I. évfolyam 1. szám, 48. oldal:

Ukrán népi táncsoport szereplése a newyorki szabadságharcos ünnepélyen... (Szék.)

Jegyzetek, utalások:

- ¹ Dr. Szilassy Béla levele Hókky Károlyhoz, 1952. január 7.
Meg kell jegyezni, hogy amikor Szilassy Béla megismerte Pánczós Mihályt és mozgalmát, ez az aggodalma teljesen megszűnt.
- ² 1952. június 20.
- ³ Petrick Istvánnak ez a nyilatkozata először a CsMNB hivatalos lapjában, a «Kettős Járom Alatt» 1952. májusi számában jelent meg. Rev. Petrick e nyilatkozatát írásban is megismételte 1955-en és mellékletét képezte a Magyar Felszabadító Bizottságnak Eisenhower elnökhöz felterjesztett Kérvényesítő Memorandumának.
- ⁴ Hókky Károly levele Komáromy Endréhez (1952) abból az alkalomból, hogy Komáromy Endre kizárását, Chicagóban a Kérvényesítő Magyarok Szövetségének helyi csoportja megalakítására az ottani ref. lakossz megakadályozta.
- ⁵ Dr. Balla Pál cikke a Hungáriában: «Kisebbségi Bizottmányok» (1952.2.8)
- ⁶ Hókky Károly Szilassy Bélához írt 1952. október 11-én kelt levelében: «... A program elkészült s Balla Pál teljes mértékben honorálta az általa kívánt változtatásokat»
- ⁷ «Kettős Járom Alatt» — 1952. júliusi szám.
- ⁸ A program és indoklás teljes szövege megtalálható a «Nyugati Magyar-ság» 1954. évi 1. számában (68—73. oldal).
- ⁹ Dr. Rudolf Hilfnek dr. Lodgman von Apen, a «Sudetendeutsche Landsmannschaft» «Sprecher»-ének megbízásából Hókky Károlyhoz írt 1952. december 15-én kelt levele.
- ¹⁰ Pánczós-Pánczós Mihály a Kérvényesítő Magyarok Szövetségének nevében hasonlóan járt el.
- ¹¹ «Cseberbél—Vödörbe» — 1954. 2. szám 8. oldal
- ¹² A cikkirő levele Szilassy Bélához, 1955. június 27.
- ¹³ Msgr. Marina Gyula, mint a clevelandi Szent János görög katolikus plébánia vezetője aktívan részt vett 1952-ben a «DUNA-Intézet» megszervezésében, de egyházi felettes hatóságai politikai tevékenységének megakadályozása céljából rövidesen elhelyezték Clevelandból.
- ¹⁴ Rev. Petrick István 1965. augusztus 8-án meghalt.
- ¹⁵ Hókky Károlynak — e sorok írójához írt — 1965. április 4-én kelt levele.
- ¹⁶ Hókky Károlynak ez angol nyelvű könyve kritikáját lásd e sorok írója tollából: Katolikus Magyarok Vasárnapja, 1966. szeptember 4.
Kanadai Magyar Újság, 1966. szeptember 2.
- ¹⁷ H. E. levele Msgr. dr. Marina Gyulához, 1968. február 1.
- ¹⁸ Dr. Esterhási István cikke a «Katolikus Magyarok Vasárnapja» 1968.3.31. számában: «Kocisko J. István püspök atyánk a pittsburgi görög katolikus püspök»

Homonnay Elemér